

Jeremia 34

1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, toen Nebukadrezar, de koning van Babel, en heel zijn leger, en alle koninkrijken van de aarde die onder de heerschappij van zijn hand waren, en alle volken streden tegen Jeruzalem en al zijn steden:

2 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Ga zeggen tegen Zedekia, de koning van Juda, zeg tegen hem: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga deze stad in de hand van de koning van Babel geven, hij zal haar met vuur verbranden.

3 En zelf zult u niet aan zijn hand ontkomen, maar zeker gegrepen worden en in zijn hand gegeven worden. U zult oog in oog met de koning van Babel staan, en hij zal van mond tot mond met u spreken. U zult in Babel komen.

4 Maar hoor het woord van de HEERE, Zedekia, koning van Juda! Zo zegt de HEERE over u: U zult niet sterven door het zwaard,

5 u zult sterven in vrede. En zoals er vuren ontstoken zijn voor uw vaders, de vroegere koningen, die vóór u waren, zo zullen zij ook voor u vuren branden en over u rouw bedrijven door te roepen: Ach heer! Ík immers heb dit woord gesproken, spreekt de HEERE.

6 Toen de profeet Jeremia al deze woorden tot Zedekia, de koning van Juda, in Jeruzalem, sprak, 7 streed het leger van de koning van Babel tegen Jeruzalem en tegen al de steden van Juda die nog over waren, tegen Lachis en tegen Azeka, want die waren als versterkte steden overgebleven onder de steden van Juda.

8 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, nadat koning Zedekia een verbond had gesloten met heel het volk dat in Jeruzalem was, om voor hen vrijlating af te kondigen, 9 zodat ieder zijn slaaf, en ieder zijn slavin, die een Hebreëer of Hebreeuwse was, vrij liet weggaan, zodat niemand bij hen meer als slaaf bij een Judeeër, zijn broeder, zou dienen.

10 Al de vorsten en heel het volk die het verbond waren aangegaan, gaven er gehoor aan dat ieder zijn slaaf en ieder zijn slavin vrij zou laten weggaan, zodat zij bij hen niet meer zouden dienen. Zij gehoorzaamden en lieten hen gaan.

11 Daarna kwamen zij er echter op terug en lieten de slaven en de slavinnen terugkomen die zij vrij hadden laten weggaan, en onderwierpen hen weer als slaven en als slavinnen.

12 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia van de HEERE:

13 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Ík heb een verbond gesloten met uw vaders, op de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde, uit het slavenhuis, en zei:

14 Na verloop van zeven jaar moet ieder zijn Hebreeuwse broeder die zich aan u verkocht heeft, laten gaan. Als hij u zes jaar gediend heeft, moet u hem vrij van u laten weggaan. Maar uw vaders hebben niet naar Mij geluisterd en hebben hun oor niet geneigd.

15 Ú hebt zich heden wel bekeerd en gedaan wat recht is in Mijn ogen door ieder voor zijn naaste vrijlating af te kondigen, en u hebt wel een verbond gesloten voor Mijn aangezicht in het huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen,

16 maar u bent er weer op teruggekomen en hebt Mijn Naam ontheiligd. Ieder heeft zijn slaaf en ieder zijn slavin laten terugkomen, die u overeenkomstig hun verlangen vrij had laten weggaan, en u hebt hen weer onderworpen om voor u tot slaven en tot slavinnen te zijn.

17 Daarom, zo zegt de HEERE: Ú hebt naar Mij niet geluisterd door vrijlating af te kondigen, ieder voor zijn broeder en ieder voor zijn naaste. Zie, dan kondig Ik voor u een vrijlating af, spreekt de HEERE, voor het zwaard, voor de pest en voor de honger. Ik zal u tot een schrikbeeld stellen voor alle koninkrijken van de aarde.

18 Ik zal de mannen die Mijn verbond hebben overtreden, die de woorden van het verbond dat zij voor Mijn aangezicht gemaakt hadden, niet uitgevoerd hebben, maken als het kalf dat zij in tweeën hebben gesneden en tussen de stukken waarvan zij zijn doorgedaan,

19 namelijk de vorsten van Juda, de vorsten van Jeruzalem, de hovelingen, de priesters en de hele bevolking van het land, die allen tussen de stukken van het kalf zijn doorgedaan.

20 Ja, Ik zal hen geven in de hand van hun vijanden en in de hand van hen die hen naar het leven staan. Hun dode lichamen zullen de vogels in de lucht en de dieren op de aarde tot voedsel zijn.

21 Ook Zedekia, de koning van Juda, en zijn vorsten zal Ik geven in de hand van hun vijanden en in de hand van hen die hen naar het leven staan, te weten in de hand van het leger van de koning van Babel, dat nu bij u vandaan wegtrekt.

22 Zie, Ik geef bevel, spreekt de HEERE, en Ik zal hen naar deze stad terugbrengen. Zij zullen tegen haar strijden, haar innemen en haar met vuur verbranden. Ik zal van de steden van Juda een woestijn maken, zodat er geen inwoner meer zal zijn.

Gaat koning Zedekia doen wat God hem adviseert?

De situatie waarin we ons bevinden met Jeremia 34 is bijzonder dreigend voor Jeruzalem en de bewoners van Juda. Koning Nebukadrezar is met zijn leger onderweg en dat belooft niet veel goeds. Het is de derde keer dat koning Zedekia tot de orde moet worden geroepen en – zoals men ook in die tijd wellicht wist – is *driemaal scheepsrecht*. Zedekia heeft aan het begin van zijn ambtsperiode met een plechtige eed moeten beloven dat hij zich loyaal zou gedragen tegenover de vorst uit Babel. Maar Zedekia brak die belofte. 2 Kronieken 36:13 *Bovendien kwam hij in opstand tegen koning Nebukadnezar, die hem een eed had laten afleggen bij God. Hij was halsstarrig, en verstokte zijn hart, zodat hij zich niet bekeerde tot de HEERE, de God van Israël.* Koning Zedekia is als boomblad in de herfstwind. Hij vliegt alle kanten uit. Ook wel weer begrijpelijk misschien, want Egypte – dat ook nog steeds een stap naar de wereldmacht wilde maken – klopte aan de deur met allerlei sympathieke voorstellen. Daar had koning Zedekia wel oren naar. Hij was toch al vazal; of dat nu voor Egypte was of Babel, zou hem een zorg zijn. Hij had vermoedelijk de indruk gekregen dat hij met Egypte als overheerser beter af zou zijn. De opstand van Zedekia tegen Babel mag dan misschien begrijpelijk zijn voor politieke commentatoren, het zal u niet verbazen dat de HEERE valt over het punt van de eed. Je kunt niet met het noemen van de Naam van de God van Israël je onder ede verbinden met Babel en er vervolgens met Egypte van door gaan. Dat is misbruik van Gods goede Naam. Het is de HEERE duidelijk in het verkeerde keelgat geschoten. Ezechiël 17:16-19 maakt hier melding van. *Zo waar Ik leef, spreekt de Heere HEERE, voorwaar, in de woonplaats van de koning die hem koning gemaakt heeft, wiens eed hij verachtte en wiens verbond hij verbrak, bij hem, midden in Babel, zal hij sterven! En de farao zal met een groot leger en een grote verzamelde gemeenschap in de strijd niets kunnen uitrichten, als men een belegeringsdam zal opwerpen en een schans zal bouwen om vele levens uit te roeien. Hij heeft de eed veracht door het verbond te verbreken, en zie, hij had zijn hand erop gegeven! Nu hij dit alles gedaan heeft, zal hij niet ontkomen. Daarom, zo zegt de Heere HEERE: Zo waar Ik leef, voorwaar, Ik zal Mijn eed die hij veracht heeft en Mijn verbond dat hij verbroken heeft, op zijn hoofd doen neerkomen.* Wanneer leren we dat nu eens? Voor God begint en eindigt onze toewijding met gehoorzaamheid aan de geboden. Dit is het vierde gebod: *Gij zult de Naam van de HEERE Uw God niet ijdel gebruiken.* Er is maar één punt waarop wij afgerekend worden en dat is onze loyaliteit aan Gods gebod. Er is in het licht van de eeuwigheid feitelijk maar één vraag die ertoe doet en dat is: ‘Doen we wat God zegt?’ Dat was toen zo en het is nu niet anders. Bij Zedekia is het zelfs de vraag of hij doet wat hij zelf heeft gezegd: Nee dus. Hij doet niet wat God heeft gezegd. Hij doet niet eens wat hij zelf heeft toegezegd. Dat is niet goed. Wel is het meteen het thema van dit hoofdstuk: Doen wat God zegt en doen wat je zelf hebt (toe)gezegd.

Doen wat je zegt!

Jeruzalem wordt bedreigd.

Het feit dat Nebukadrezar zijn leger heeft aangevuld met troepen uit de overwonnen volken is veelzeggend. Dit is het moment waarop de HEERE Zich richt tot Jeremia. Jeremia 34:1 *Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, toen Nebukadrezar, de koning van Babel, en heel zijn leger, en alle koninkrijken van de aarde die onder de heerschappij van zijn hand waren, en alle volken streden tegen Jeruzalem en al zijn steden.* Nebukadrezar laat zijn tanden zien. De situatie met Zedekia zit hem tot hier. Wat is het geval? Het Zuid-Westen van het grote rijk van Babel is en blijft onrustig. Het zit hem vermoedelijk nog niet eens in het onbeduidende rijkje van Jeruzalem en Juda en koning Zedekia, maar wat daarachter ligt, inderdaad het machtige Egypte. Egypte baart hem nog meer zorgen. Nebukadrezar heeft zich voorgenomen een fikse klap uit te delen, zodat het op dat front rustig wordt. Het eerste wat hij doet is de vestingsteden in Juda aanpakken. Die vestingsteden komen uit de tijd van Rehabeam, de opvolger van koning Salomo. Toen het grote rijk Israël opgesplitst werd in een Noord- en Zuidrijk was Rehabeam bang overlopen te worden door de tien stammen. Van een aantal open steden maakte hij met muren en poorten 'versterkte steden'. 2 Kronieken 11:5-12 *Rehabeam woonde in Jeruzalem, en hij bouwde verschillende steden in Juda om tot versterkte steden. Zo bouwde hij Bethlehem, Etam, Tekoa, Beth-Zur, Socho, Adullam, Gath, Maresa, Zif, Adoraïm, Lachis, Azeka, Zora, Ajalon en Hebron, die in Juda en in Benjamin de versterkte steden werden. En hij versterkte deze vestingen, en stelde leiders over hen aan en sloeg er voedselvoorraden, olie en wijn op, en in elke stad bovendien grote schilden en speren. Hij versterkte ze buitengewoon. Juda behoorde hem toe, met Benjamin.* Zedekia voelt de vijand dichterbij komen. Hoeveel steden zijn nu al gevallen. Als iemand mocht denken dat het gevaar uitblijft zou dat ronduit naïef zijn. De feiten vertellen een ander verhaal. De vijand nadert en hij komt om de stad te verwoesten. De vestingsteden vallen alsof er geen muren en poorten omheen staan. Jeremia hoort het bericht van God op het moment waarop Nebukadrezar *de aanval had ingezet op Jeruzalem en de omliggende steden.* Op het moment waarop Jeremia dit bericht aan de koning doorgeeft staan alleen Azeka en Lachis nog overeind. Het kan snel gaan. Juda werd overlopen. Jeremia 34:6,7 *Toen de profeet Jeremia al deze woorden tot Zedekia, de koning van Juda, in Jeruzalem, sprak, streed het leger van de koning van Babel tegen Jeruzalem en tegen al de steden van Juda die nog over waren, tegen Lachis en tegen Azeka, want die waren als versterkte steden overgebleven onder de steden van Juda.* Wat de koning van Babel kennelijk wil voorkomen is dat de Egyptische legers 1000 km in zijn richting opschuiven en zich verschuilen in de vestingsteden van Juda en Jeruzalem. Het is een militaire operatie van de bovenste plank. De eerste slag heeft Babel gewonnen.

Egypte loopt achter de feiten aan. Zeker, Egypte probeert nog een vuist te maken. Op het moment waarop de bevriende natie Jeruzalem en Juda aangevallen wordt, nadert Egypte met een groot leger. Nebukadrezar neemt vanuit militair oogpunt een gewaagde, maar – tactisch gezien – vermoedelijk de beste beslissing. Hij trekt zijn troepen, die voor de muren van Jeruzalem lagen terug en gaat met het complete leger op Egypte aan. Nebukadrezar neemt geen risico. Egypte heeft geen schijn van kans. Ze druipen af en kruipen terug in hun hok. Door deze gevoelige nederlaag zal Egypte zich de komende tijd wel koest houden moet Nebukadrezar overwogen hebben want hij laat het land Egypte verder ongemoeid. Direct na de uitval naar het Zuiden – dat zal toch wel enkele maanden geduurd hebben – keert de koning van Babel terug voor de muren van Jeruzalem. Nu de hulp uit Egypte is afgeslagen staat koning Zedekia er alleen voor. In Jeremia 34 bevinden we ons in bovengenoemde situatie: de aanval op de vestingsteden Lachis en Azeka en het beleg voor Jeruzalem. Tegen het eind van het hoofdstuk zien we de troepen van Babel wegtrekken richting Egypte. Maar God waarschuwt via Jeremia: *'Ze komen terug.'* Jeremia 34:21,22 *Ook Zedekia, de koning van Juda, en zijn vorsten zal Ik geven in de hand van hun vijanden en in de hand van hen die hen naar het leven staan, te weten in de hand van het leger van de koning van Babel, dat nu bij u vandaan wegtrekt. Zie, Ik geef bevel, spreekt de HEERE, en Ik zal hen naar deze stad terugbrengen. Zij zullen tegen haar strijden, haar innemen en haar met vuur verbranden. Ik zal van de steden van Juda een woestenij maken, zodat er geen inwoner meer zal zijn.*

Belegging van Jeruzalem

De profeet Jeremia zat nog niet gevangen.

De profeet Jeremia zit nog niet gevangen. Hij is kennelijk vrij man in Jeremia 34. We weten trouwens wel hoe en waarom en wanneer hij later opgepakt werd. Dat was op het moment waarop de legers van Babel – die voor de poort van Jeruzalem stonden – de aftocht bliezen om tegen Egypte te strijden. Jeremia wilde van de verwarring gebruik maken om Jeruzalem te verlaten. Hij wilde vermoedelijk naar zijn woonplaats in Benjamin, Anathoth. Hij dacht er gemakkelijk tussen uit te piepen, maar hij werd gesignaleerd door een militair en in de kraag gevat. Die verdacht de profeet ervan te willen overlopen naar de vijand. Dat was niet de bedoeling maar wat Jeremia ook zei, er werd geen geloof aan gehecht. Hij werd vastgezet in het huis van een zekere Jonathan, dat omgebouwd was tot gevangenis. Jeremia 37:11-16 *Vervolgens gebeurde het, toen het leger van de Chaldeeën van Jeruzalem was weggetrokken vanwege het leger van de farao, dat Jeremia Jeruzalem uit ging om naar het land van Benjamin te gaan om daar een erfdeel te aanvaarden te midden van zijn volk. En het gebeurde, toen hij in de Benjaminpoort kwam, dat de wachtcommandant daar – zijn naam was Jeria, de zoon van Selemja, de zoon van Hananja – de profeet Jeremia vastgreep en zei: U wilt overlopen naar de Chaldeeën! Maar Jeremia zei: Dat is een leugen! Ik wil niet naar de Chaldeeën overlopen. Hij luisterde echter niet naar hem, maar Jeria greep Jeremia vast en bracht hem naar de vorsten. De vorsten werden erg kwaad op Jeremia. Zij sloegen hem en zetten hem in de gevangenis, in het huis van de schrijver Jonathan, want dat hadden zij tot gevangenis gemaakt. Toen Jeremia in de*

gevangenis gekomen was, in de gewelven, verbleef Jeremia daar vele dagen. Jeremia had het er heel slecht. Hij vond het verschrikkelijk. Later – toen koning Zedekia iets van hem nodig had – heeft Jeremia voor elkaar gekregen dat hij op het kazerneterrein van de koning gevangen gezet zou worden.

Jeremia werd gevangen genomen

Jeremia komt met een pittige boodschap, maar ook met een opening.

Jeremia moet in deze situatie een pittige boodschap aan de koning overbrengen. Er wordt op geen enkele manier de indruk gewekt dat het lot nog een gunstige wending kan nemen. Wat iedereen denkt gaat volgens de HEERE ook gebeuren. Nebukadrezar zal Jeruzalem binnenvallen en alles platbranden en de bevolking wegvoeren in ballingschap. Jeremia 34:2 *Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Ga zeggen tegen Zedekia, de koning van Juda, zeg tegen hem: Zo zegt de HEERE: Zie, ik ga deze stad in de hand van de koning van Babel geven, hij zal haar met vuur verbranden.* Mocht de koning denken dat hij ermee weg zou komen, Jeremia laat Zedekia namens de HEERE weten dat het een illusie is te denken dat hij zich zou kunnen losrukken uit de greep van de koning van Babel. Jeremia 34:3 *En zelf zult u niet aan zijn hand ontkomen, maar zeker gegrepen worden en in zijn hand gegeven worden. U zult oog in oog met de koning van Babel staan, en hij zal van mond tot mond met u spreken. U zult in Babel komen.* Het zag er niet goed uit voor Zedekia die zich met een eed van trouw aan Nebukadrezar had verbonden, maar er totaal niet naar gehandeld had. Maar – wie had dat verwacht? – God geeft de koning toch nog een kans om de dans te ontspringen. Als God door Zijn profeet alle deuren en ramen gesloten heeft voor koning Zedekia, blijkt dat er nog één deur op een kier staat. Er is nog een mogelijkheid dat het anders loopt. De HEERE laat via Jeremia weten dat de koning die kans moet pakken. Wat moet hij dan doen? Hij moet zich overgeven. Hier wordt het tussen de regels door gesuggereerd, maar in Jeremia 38:17 wordt dit met zoveel woorden gezegd. *Jeremia zei tegen Zedekia: Zo zegt de HEERE, de God van de legermachten, de God van Israël: Als u inderdaad naar de vorsten van de koning van Babel toe zult gaan, dan zult u uw ziel in leven houden en zal deze stad niet met vuur verbrand worden. Dan zult u in leven blijven, u en uw huis.* Heel de teneur van dit verhaal is: 'Geef u over. Denk niet dat Egypte u gaat redden. U hebt geen schijn van kans. Denk niet dat u op het laatste moment de dans misschien nog wel ontspringt. Voor gokken bestaat er geen goede tijd, maar zeker deze tijd niet. U gaat er aan koning. Wees verstandig en geef u over. Leg verantwoording af van wat u gedaan hebt. Geef uw fouten eerlijk toe aan de koning van Babel. Betoon spijt en betuig beterschap. Wie weet zal de koning u clement behandelen. Mogelijk komt u met de schrik vrij en mag u tot uw dood koning blijven over Jeruzalem en Juda. Maar dan moet er wel wat veranderen.' De HEERE – Die overigens nooit anders gaat denken over de ernst van

het vonnis en de noodzaak om Zijn geboden te onderhouden – geeft een faire kans aan koning Zedekia om te herstellen wat fout gegaan was. Jeremia 34:4,5 *Maar hoor het woord van de HEERE, Zedekia, koning van Juda! Zo zegt de HEERE over u: U zult niet sterven door het zwaard, u zult sterven in vrede. En zoals er vuren ontstoken zijn voor uw vaders, de vroegere koningen, die vóór u waren, zo zullen zij ook voor u vuren branden en over u rouw bedrijven door te roepen: Ach heer! Ik immers heb dit woord gesproken, spreekt de HEERE.* De oplossing die God biedt is even eenvoudig als voor de hand liggend. Wanneer de koning deze weg van God zou bewandelen dan had een herstel kunnen plaatsvinden van de plechtige eed en de gehoorzaamheid aan God en de loyaliteit aan de koning van Babel. Als Zedekia met de witte vlag gekomen was en voor Nebukadrezar zijn oprechte spijt had betoond, had hij niet alleen de relatie met de koning van Babel, maar ook die met de God van Israël kunnen herstellen. Uiteindelijk gaat het daar fout in het leven het Gods kinderen: bij de gehoorzaamheid aan Gods geboden. Daar ligt het probleem. Waar het probleem ligt, is ook de oplossing te zoeken. Waar het fout ging kan ook het herstel plaatsvinden.

Koning Zedekia

Nebukadrezar II

‘Ja’ zeggen bij doop en belijdenis en huwelijk.

Wanneer we dit toepassen op ons ja-woord – onze eed voor Gods Aangezicht bij de geloofsbelijdenis en de doop en het huwelijk – kunnen we dezelfde conclusie trekken. Bij mensen die – na hun belijdenis God en de kerk de rug toekeren – is veel te zeggen over secularisatie, maar God blijft bij dat ene punt: ‘U hebt het beloofd voor God en de gemeente. Keer terug naar uw ja-woord.’ Hetzelfde geldt van echtscheiding. Over redenen om te scheiden en begrip voor echtscheiding worden hele boeken geschreven. Toch is onze HEERE bij huwelijksproblemen vermoedelijk vrij kort en krachtig in Zijn reactie: ‘Keer terug naar uw ja-woord. Doe wat u beloofd hebt en volg de geboden van onze God.’ De Heere Jezus vindt ook wel wat van de echtscheiding. Hij zegt: *Wat God heeft samengevoegd scheidt de mens niet.* Men kan tegenwerpen dat met echtscheiding niet direct een gebod van God wordt overtreden. Dat is waar. Volgens de Heere Jezus is echtbreuk echter de enige erkende grond voor echtscheiding. Met de echtbreuk wordt het huwelijksverbond van liefde en trouw verbroken. Toch is de Heere – als er geen ander in het spel is – geen voorstander van echtscheiding als oplossing voor huwelijksproblemen te zien. Een belangrijk argument voor de Heere Jezus is dat echtscheiding in negen van de tien gevallen leidt tot echtbreuk. Bedoeld wordt dat *echtbreuk* dan wel niet de aanleiding van echtscheiding is, maar – bij een nieuw huwelijk – wel het gevolg. Mensen zoeken na hun scheiding een nieuwe partner. Ook als ze keurig wachten tot ze getrouwd zijn, met de gemeenschap verbreken ze alsnog hun eerste huwelijk. Voor de Heere Jezus voelt dit als echtbreuk; Sterker het is echtbreuk of overspel,

zo u wilt. Kijk maar. Mattheus 5:31,32 *Er is ook gezegd: Wie zijn vrouw verstoot, moet haar een echtscheidingsbrief geven. Maar Ik zeg u dat wie zijn vrouw verstoot om een andere reden dan hoererij, maakt dat zij overspel pleegt; en wie met de verstotene trouwt, pleegt ook overspel.* Alles kan eenvoudig terug herleid worden tot de eed, het ja-woord. Jezus zegt in Mattheus 5:37 *Maar laat uw woord ja ja zijn en uw nee nee; wat hierboven uitgaat, is uit de boze.* Mocht iemand zich afvragen waar het nu fout ging in zijn of haar leven, dan is het hier, bij de geboden van God. En dan kun je honderd keer zeggen, 'ja maar' en 'dat het toch ook begrijpelijk is', maar de HEERE is onvermurwbaar als het fout gaat bij een van de geboden. *Terug naar af* - zou Monopoli zeggen - *of u verdwijnt in de gevangenis.* Mocht u bij Monopoli de kaart 'verlaat de gevangenis' trekken, die kaart heeft de HEERE alleen als u zich vergeving zoekt en ontvangt voor uw zonden en u weer aan Gods geboden conformeert.

Wat God samengevoegd heeft, laat de mens dat niet scheiden.

De levensruimte van de mens

Misschien vraagt iemand zich af wat onze speelruimte is als de geboden van God zo stevig zijn. De speelruimte voor de mens daarbuiten is niet groot. Om te beginnen merken we in de Bijbel dat er nauwelijks speling zit in de geboden. Wat *de echtscheiding* betreft is er in de tijd van het Oude Testament enige ruimte. Wanneer de Farizeeën zich op Mozes beroepen die die ruimte bood, is Jezus' reactie dat 'dat was vanwege de hardheid van de harten'. Deuteronomium 24:1-4 *Wanneer een man een vrouw genomen heeft en met haar getrouwd is, en het gebeurt dat zij geen genade meer vindt in zijn ogen, omdat hij iets schandelijks aan haar gevonden heeft, en hij haar een echtscheidingsbrief schrijft, die in haar hand geeft en haar uit zijn huis wegstuurt, en als zij dan uit zijn huis vertrekt, weggaat en de vrouw van een andere man wordt, en die laatste man ook een afkeer van haar krijgt, haar een echtscheidingsbrief schrijft, die in haar hand geeft en haar uit zijn huis wegstuurt, of als die laatste man, die haar voor zichzelf tot vrouw genomen heeft, sterft, dan mag haar eerste man, die haar heeft weggestuurd, haar niet terugnemen om hem tot vrouw te zijn, nu zij onrein geworden is; want dat is voor het aangezicht van de HEERE een gruwel.* In de tijd van het Oude Testament zien we 'de echtscheidingsbrief' als bekend verschijnsel. God bood die ruimte in de tijd van Mozes met name voor de zwakke partij, zodat zo iemand ook verder kon en het huwelijk kon worden ontbonden. Maar sinds de komst van de Heere Jezus is het – mag je hopen – met het hart van de gelovigen beter gesteld. Vandaar het categorische NEE tegen de echtscheiding van Jezus. Mattheus 19:6-8 *Dus, wat God samengevoegd heeft, laat de mens dat niet scheiden. Zij zeiden tegen Hem: Waarom heeft Mozes dan geboden een echtscheidingsbrief te geven en haar te verstoten? Hij zei tegen hen: Mozes heeft vanwege de hardheid van uw hart u toegestaan uw vrouw te verstoten; maar van het begin af is het zo niet geweest. Maar Ik zeg u: Wie zijn vrouw verstoot anders dan om hoererij en met een ander trouwt, die pleegt overspel, en wie met de verstotene trouwt, pleegt ook overspel.* De apostel Paulus wordt bij de overgang van heidenen naar het christelijk geloof soms geconfronteerd met de lastige situatie voor een huwelijk, omdat de vrouw wel en de man (of andersom) niet gelovig wordt. Toch houdt de apostel vast aan het één-huwelijk-principe. Mocht iemand gescheiden zijn dan moet hij of zij verder alleen

blijven of werken aan herstel. 1 Korintiërs 7:10,11 *Maar de gehuwden beveel ik – niet ik, maar de Heere – dat een vrouw niet zal scheiden van haar man – en als zij toch gaat scheiden, moet zij ongehuwd blijven of zich met haar man verzoenen – en dat een man zijn vrouw niet zal verlaten.* Wij kennen de precedentwerking van dit soort uitspraken. Normaal is de apostel voorstander van het permanente karakter van het huwelijk, ook als de partner geen christen is. Iedereen kan aanvoelen dat dit verre van gemakkelijk is, maar met goedvinden van beide partijen is dit zeker te verkiezen boven echtscheiding. De apostel verbindt er zelfs een mooie Bijbelse belofte aan. De niet-gelovige partner is geheiligd in de ander. 1 Korintiërs 7:14 *Want de ongelovige man is geheiligd door zijn vrouw en de ongelovige vrouw is geheiligd door haar man. Anders waren immers uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.* Dat is wel een bijzonder mooi Bijbels gegeven; de uitstraling van Gods goedheid naar de omgeving van Zijn kinderen. Wel bemoedigt de apostel een man of vrouw die de Bijbelse principes hoog heeft, maar met lede ogen moet aanzien dat de partner – die het geloof niet deelt – bij haar weggaat. 'Accepteer het maar en wees maar blij met de relatieve rust die deze beslissing geeft, zegt de apostel, want de situatie waarin u verkeerde was ook niet gemakkelijk.' 1 Korintiërs 7:15,16 *Maar als de ongelovige scheiden wil, laat hij scheiden. De broeder of de zuster is in zulke gevallen niet gebonden. God heeft ons echter tot vrede geroepen. Want hoe weet u, vrouw, of u uw man zult behouden? Of hoe weet u, man, of u uw vrouw zult behouden. Wanneer echtbreuk de aanleiding is van echtscheiding, is de ander vrij om opnieuw te trouwen. Wanneer mensen uit elkaar zijn gegaan – met een andere aanleiding dan echtbreuk – zal men als gelovige onder alle omstandigheden het eerste huwelijk willen respecteren. Mogelijk kan het hersteld worden in de toekomst. De apostel vertelt niet welke ruimte er is als de ex-partner later met een ander trouwt, waarmee het huwelijk definitief verbroken is en de kans op terugkeer uitgesloten. Het is de vraag of dit voor de gelovige verschil maakt.*

Er is – Bijbels gezien – in principe maar één huwelijk.

De regel en de uitzondering

Soms is er *een uitzondering op de regel*. Neem nu de regel waar we straks wat langer bij stil zullen staan. Men mag een Joodse slaaf hoogstens zes jaar in dienst houden. God vindt het niet goed dat mensen van Zijn volk andere Joden als slaaf voor zich laten werken. Natuurlijk, het kan voorkomen dat iemand diep in de schulden raakt. Zo diep dat hij of zij zichzelf moet verkopen als slaaf. Van het geld kunnen misschien de schulden worden afgelost. God vindt dit goed, maar het mag dus niet langer duren dan zes jaar. Het eerste beste *sabbatsjaar* – het zevende jaar – moet deze Joodse man of vrouw weer vrijgelaten worden. Want 'U bent zelf slaaf geweest' is het argument van de HEERE. Het Joodse volk weet zelf maar al te goed wat het is om slaaf te zijn. Slaaf waren ze toen ze in het land Gosen woonden en voor de Egyptenaren vestingsteden moesten bouwen. Met lede ogen moesten ze aanzien dat de eisen telkens werden aangescherpt. Het was moordend. Bij het sabbatsgebod is – in de motivatie van het boek Deuteronomium – speciaal dit aspect verwoord. Elke

zevende dag zou een vrije dag moeten zijn voor alle mensen en dieren en dus ook voor de slaven, want – zo luidt het motief – *u bent zelf ook slaaf geweest*. Deuteronomium 5:12-15 *Neem de sabbatdag in acht om die te heiligen, zoals de HEERE, uw God, u geboden heeft. Zes dagen zult u arbeiden en al uw werk doen, maar de zevende dag is de sabbat van de HEERE, uw God. Dan zult u geen enkel werk doen, u, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienaar, noch uw dienares, noch uw rund, noch uw ezel, noch enig vee van u, noch uw vreemdeling, die binnen uw poorten is, opdat uw dienaar en uw dienares rusten zoals u. Want u zult in gedachten houden dat u slaaf geweest bent in het land Egypte en dat de HEERE, uw God, u vandaar uitgeleid heeft met sterke hand en uitgestrekte arm. Daarom heeft de HEERE, uw God, u geboden de dag van de sabbat te houden.* De tien geboden beginnen NB met de bevrijdende woorden: *Ik ben de HEERE, uw God, Die u uit het land Egypte, uit het slavenhuis, geleid heeft.* Het zal iedereen duidelijk zijn dat dit voor de HEERE en voor Zijn volk een belangrijk gebod is; dat een volksgenoot niet langer dan zes jaar als slaaf bij zijn broeder mag dienen. Toch is er op deze regel een uitzondering. Het kan namelijk gebeuren dat een rijke Jood meerdere slaven heeft en dat er een band groeit tussen een Joodse slaaf en een slavine. Wat te doen als die twee verliefd worden en een relatie krijgen, trouwen en kinderen krijgen: de Joodse man die zich tijdelijk als slaaf heeft verkocht en de slavine? In dat geval mag de Jood kiezen om slaaf te blijven in dat gezin. Hij wordt meegenomen naar de tempel. Het wordt voorgelegd aan de priester. Er wordt dan met een spijker een gaatje in zijn oor geslagen. Vermoedelijk draagt hij vervolgens een ring in zijn oor als uiterlijke bevestiging dat we hier met een Joodse slaaf te maken hebben, die ervoor gekozen heeft slaaf te blijven. Exodus 21:2-6 *Wanneer u een Hebreeuwse slaaf koopt, moet hij zes jaar dienen, maar in het zevende mag hij zonder te betalen als vrij man vertrekken. Als hij alleen gekomen is, moet hij alleen vertrekken, en als hij getrouwd is, mag zijn vrouw met hem vertrekken. Als zijn meester hem een vrouw gegeven heeft en zij zonen of dochters bij hem geboort heeft, dan zal de vrouw met haar kinderen aan haar meester blijven toebehoren en moet hijzelf alleen vertrekken. Maar als de slaaf nadrukkelijk zegt: Ik heb mijn meester, mijn vrouw en mijn kinderen lief, ik wil niet als vrij man vertrekken, dan moet zijn meester hem bij de rechters brengen. Hij moet hem bij de deur of de deurpost brengen. Zijn meester moet dan met een priem zijn oor doorboren. Zo zal hij hem voor eeuwig dienen. Zo was er dus de regel en de uitzondering.*

De dienstbaarheid van een slaaf

Gods geduld

Behalve door 'de uitzondering op de regel' wordt de speelruimte van de mens bepaald door Gods geduld. En Gods geduld is groot. Bijzonder groot. Zo herleidt de apostel Paulus het leven van de volken – tot de komst van Jezus – tot het geduld van God. Handelingen 14:15-17 *Mannen, waarom doet u dit? Ook wij zijn mensen net zoals u, en wij verkondigen u juist dat u zich van deze zinloze dingen moet bekeren tot de levende God, Die de hemel, de aarde, de zee en alles wat erin is, gemaakt heeft. Hij heeft in de tijden die achter ons liggen al de heidenen hun eigen wegen laten gaan, hoewel Hij Zichzelf toch niet onbetuigd liet door goed te doen: Hij gaf ons vanuit de hemel regen en vruchtbare tijden en verzadigde ons hart met voedsel en vreugde.* Je kunt met recht zeggen dat God ook in het boek Jeremia een groot geduld aan de dag legt voor Zijn volk. Zo groot is Gods geduld dat

de geloofwaardigheid van Gods Woord er soms onder lijdt. Beter gezegd: Het is niet de geloofwaardigheid van Gods Woord wat te lijden heeft onder Gods geduld, maar het is de mens die gemakzuchtig wordt. Als het allemaal erg lang gaat duren voordat het oordeel komt gaan de mensen denken dat 'de soep waarschijnlijk niet zo heet gegeten wordt als hij wordt opgediend'. Ook gaan ze er na verloop van tijd vanuit dat het vermoedelijk wel van uitstel tot afstel komt. Bij Petrus merk je de onbedoelde bijwerking van Gods geduld. Als hij het over het oordeel van God heeft halen de niet-gelovigen op een gegeven moment de schouders op. Hoezo oordeel? Wanneer komt dat dan? Zij merken er niets van. 2 Petrus 3:3-7 *Dit moet u allereerst weten, dat er in het laatste der dagen spotters zullen komen, die naar hun eigen begeerten zullen wandelen en zeggen: Waar is de belofte van Zijn komst? Want vanaf de dag dat de vaderen ontslapen zijn, blijven alle dingen zoals vanaf het begin van de schepping. Want willens en wetens is het hun onbekend dat door het Woord van God de hemelen er reeds lang geweest zijn, evenals de aarde, die uit water oprijst en in water vaststaat. Daardoor is de wereld die er toen was, vergaan, overspoeld door het water. Maar de hemelen die er nu zijn, en de aarde, zijn door hetzelfde Woord als een schat weggelegd en worden voor het vuur bewaard tot de dag van het oordeel en van het verderf van de goddeloze mensen.* Volgens Petrus is de Bijbel voldoende duidelijk. Er is met de zondvloed al een oordeel met water geweest. Het laatste oordeel met vuur staat voor de deur. 'Ik zou het oordeel maar serieus nemen', is Petrus' advies. Daar komt nog iets bij. Gods geduld heeft niets te maken met traagheid, maar met Gods liefde. Hij wil ieder mens de kans geven om het Koninkrijk binnen te treden. 2 Petrus 3:9 *De Heere vertraagt de belofte niet (zoals sommigen dat als traagheid beschouwen), maar Hij heeft geduld met ons en wil niet dat enigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen.* In Jeremia is een ding duidelijk: God waarschuwt de mensen. Hij waarschuwt ze meer dan eens. De mensen zouden daar niet de schouders over moeten ophalen. Integendeel, het is liefde waardoor God wacht. God wacht tot alle mensen de kans hebben gehad om hun leven te beteren. Aan het vonnis dat God via de profeet Jeremia afkondigt verandert echter geen komma of punt. Dat is dan ook het eerste wat de HEERE aan de koning laat merken. Jeremia 34:2 *Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Ga zeggen tegen Zedekia, de koning van Juda, zeg tegen hem: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga deze stad in de hand van de koning van Babel geven, hij zal haar met vuur verbranden.* De koning hoeft zich geen illusies te maken. Het oordeel gaat door maar toch heeft hij nog enige speelruimte. Die is niet alleen gelegen in Gods geduld, maar ook in de mogelijkheid van berouw en bekering. Men – ook koning Zedekia – kan terugkeren op zijn schreden. Hij kan terugkeren tot de plaats waar hij de verkeerde afslag nam, zeggen dat hij daar spijt van heeft om vervolgens de goede afslag te nemen. God adviseert hem om dit te doen.

Bekering

Als de koning terugkeert van een verkeerde weg, zal God hem ook zegenen met een einde waarop hij hoopt namelijk aan het eind van zijn leven een eervolle begrafenis en een volk dat hem betreurt met grote vuren in de stad waarin men specerijen brandt voor een fijne geur. Dat was namelijk de gewoonte om te doen bij het overlijden van een geliefde vorst. 2 Kronieken 16:14 en 21:19 Men brandde grote vuren met specerijen. Dat had koning Zedekia ook kunnen krijgen. De koning gaat hier

niet op in maar hij kreeg die kans wel. Zo zou het moeten toegaan in het leven van Gods kinderen. Zondigen is niet het ergste wat een mens kan doen. Wij zijn zondaren. Wat kun je van de mens verwachten? 'Wie is zonder zonde', vraagt Jezus aan de mensen die klaar staan om een vrouw die op heterdaad betrapt is te stenigen. Goed, niemand is zonder zonde. Maar dat betekent nog niet dat we ons erbij neer moeten leggen of dat het ons dan ook niets meer uitmaakt. Het maakt wel degelijk uit hoe we hier mee omgaan. We kunnen terug naar het moment dat we de verkeerde afslag namen en berouw hebben – als God het geeft – en ons omkeren en vervolgens de goede weg verder gaan. Dat zegt de Heere ook tegen die vrouw – nadat het vonnis is afgewend – *Ga heen en zondig niet meer.*

Berouw

Zonde en berouw, straf en bekering.

U weet van *de echtbreuk* en *de moord* die koning David op zijn geweten heeft. Het is een aansprekend voorbeeld. Een bijkomend voordeel is dat we uit allerlei hoeken van de Bijbel informatie over deze misstappen vernemen: uit het boek Samuel en Psalm 51 en Psalm 34 en nog meer. Wat is er gebeurd? Terwijl haar man in het leger de vrijheid van het land verdedigde, sliep de koning met Bathseba de vrouw van Uria. David heeft nog geprobeerd om de zaak te verdoezelen. Maar hij had een probleem. Ze was zwanger geworden en duidelijk niet van haar man, want die was – zoals gezegd – met het leger op oorlogspad. Koning David heeft die man nog naar huis gehaald. Maar die wilde uit solidariteit met zijn kompanen in het leger niet bij zijn vrouw slapen. Het zat de koning hoog, zo hoog dat hij aan de mensen die de leiding hadden in het leger opgedragen heeft om Uria bij de verovering van de stad op zo'n riskante plek te zetten, dat hij zeker zou sterven. Zo gezegd zo gedaan. Uria kwam om en werd postuum onderscheiden met de hoogste militaire eretekenen. Hier zie je al een symptoom van de zonde: de poging om het te verdoezelen. Daar wordt het allemaal niet beter van; integendeel. David stapelt zonde op zonde. Van het zevende gebod (echtbreuk) gaat hij naar de overtreding van het zesde gebod (moord). Goed, het zal tegen die tijd wel ongeveer een publiek geheim geweest zijn, maar iedereen hield wijselijk zijn mond. Behalve Nathan de profeet. Die kwam bij David aanzetten met dat verhaal over de rijke en de arme man. 2 Samuel 12: 'De rijke man kreeg bezoek en liet NB het enige lammetje van de arme man slachten om het vervolgens aan zijn gasten voor te zetten.' Koning David was daar gauw klaar mee. Hij was in alle staten. 'Vertel me maar wie het is, want zijn laatste uur is geslagen', riep de koning verontwaardigd. 'U bent die man', zei Nathan. Dat was vrij riskant, maar het liep goed af voor de profeet. Koning David accepteerde de beschuldiging en de straf van God. Het kind van David en Bathseba stierf niet lang na de geboorte. 2 Samuel 12:14-24 In Psalm 51 kijkt David terug op deze periode in zijn leven. Hij geeft ruitelijk toe dat hij gezondigd heeft tegen God en de mensen en trekt het boetkleed aan. Hij beseft dat het de vraag was of hij de Heilige Geest mocht houden om zijn koningschap goede invulling te geven. Hij had geluk dat God hem zijn zonden vergaf en de Heilige Geest niet terugnam. Gods genade geeft ons – indien God het wil – de levensruimte terug. Psalm 51:1-6 *Een psalm van*

David, voor de koorleider; toen de profeet Nathan bij hem was gekomen, nadat hij bij Bathseba was gekomen. Wees mij genadig, o God, overeenkomstig Uw goedertierenheid, delg mijn overtreding uit overeenkomstig Uw grote barmhartigheid. Was mij schoon van mijn ongerechtigheid, reinig mij van mijn zonde. Want ik ken mijn overtredingen, mijn zonde staat mij voortdurend voor ogen. Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, ik heb gedaan wat kwaad is in Uw ogen. In Psalm 32 merk je hoe het verdringen van de zonde Davids leven overschaduwde. Het is misschien wel begrijpelijk wanneer mensen hun fouten willen verhullen of bagatelliseren, maar het is verre van verstandig omdat ontkenning van de zonde het hele leven gaat beheersen. De zonde blokkeert de relatie met God en de mensen. Psalm 32:1-6 *Een onderwijzing van David. Welzalig is hij van wie de overtreding vergeven, van wie de zonde bedekt is. Welzalig de mens wie de HEERE de ongerechtigheid niet toerekent, en in wiens geest geen bedrog is. Toen ik zweeg, teerden mijn beenderen weg, onder mijn jammerklachten, de hele dag. Want dag en nacht drukte Uw hand zwaar op mij, mijn levensvocht veranderde in een zomerse droogte. Mijn zonde maakte ik U bekend, mijn ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zei: Ik zal mijn overtredingen belijden voor de HEERE. En Ú vergaf mijn ongerechtigheid, mijn zonde. Daarom zal iedere heilige tot U bidden ten tijde dat U Zich laat vinden.* Hoewel iedereen zich voor kan stellen dat het lastig is om God onder ogen te komen, is dat toch de enige manier om echt bevrijd te worden en als vrij mens verder te kunnen. Sinds die tijd is de koning wat voorzichtiger aan gaan doen. Het is waar. Niet alleen komt een zondig mens zijn God tegen als hij zondigt, maar ook zichzelf. En die laatste ontmoeting valt ook niet altijd mee. Soms zijn we verwonderd over wat er in een mens zit – in positieve zin – maar door de zonde kunnen we ook diep teleurgesteld en verbijsterd raken over onszelf. We hadden dit eigenlijk niet achter onszelf gezocht. Dat wij hiertoe in staat waren. Het maakt de koning – en mag ook ons – bedachtzaam maken. Dit geldt namelijk voor koningen maar ook voor gewone mensen. In het vervolg roept de koning Gods hulp in in dit opzicht. Hij vraagt aan de HEERE om hem vrij te houden van grote zonden. Psalm 19:14 *Weerhoud Uw dienaar ook van hoogmoed. Laat die over mij niet heersen; dan zal ik oprecht zijn en vrij van grote overtreding.* Er is dus voor de zondige mens enige levensruimte.

1. Het geduld van God.
2. De vermaningen van de Bijbel en de medegelovigen en de kerk.
3. De uitzondering die de regel bevestigt. Elk gebod is een regel, maar regels hebben soms ook uitzonderingen die de regel bevestigen.
4. Gods genade. De grootste ruimte die u en ik van Gods kant ontvang is Gods genade. Dat betekent het totaal plaatje van teruggaan naar het moment waarop u zondigde en teruggaan naar God en er eerlijk mee voor de dag komen. Uw oprechte spijt betuigen. Bidden dat God het u vergeeft en de Heilige Geest bewaart in uw leven en u bekeren en – u ernstig voornemen – om het nooit weer doen. De grootste ruimte die u van Gods kant ontvangt is de genade. Gods genade omvat het volledige herstel van de verhouding; ook het berouw en de bekering en de vergeving en de Heilige Geest en het begin van het nieuwe leven zijn daarbij inbegrepen.

De vrijlating van alle Joodse slaven

Wat dat betreft – de geboden en het berouw en de bekering – is de reactie van Jeruzalem is op Gods uitgestoken hand volstrekt respectloos. In het begin leek die reactie overigens veelbelovend. Wat was het geval? Men besloot – kennelijk op initiatief van de koning – om alle Joodse slaven en

slavinnen vrij te laten. Blijkbaar waren de zeven jaren om en was *het sabbatsjaar* aangebroken. Dat vormde vermoedelijk de aanleiding voor deze genereuze beslissing. Hoewel genereus? Het was gewoon de afspraak. De God van Israël stond toe dat een Jood zich als slaaf mocht verkopen. Zoiets deed je niet zomaar. Het gebeurde alleen op het moment waarop een mens aan de grond zat en andere wegen onbegaanbaar waren. God had bepaald dat dit mocht, maar dan voor op zijn hoogst zes jaar. Met het zevende jaar – het sabbatsjaar – zou de Joodse slaaf weer vrijgelaten moeten worden. Het was een oude regel uit het boek Exodus 21:2 *Wanneer u een Hebreeuwse slaaf koopt, moet hij zes jaar dienen, maar in het zevende mag hij zonder te betalen als vrij man vertrekken.* De Joodse man die zich als slaaf aanbiedt zal van zijn Joodse heer geld ontvangen voor de periode waarin hij hem als slaaf dient. Met dat geld kan hij zijn schulden aflossen. Na de periode van slaaf-zijn kan hij zijn leven weer oppakken. Allerlei motieven worden voor de vrijlating van de slaven aangevoerd – zoals meevechten tegen het leger van Babel – maar de HEERE ziet er niet meer of minder in dan een bekering. Eindelijk een koning die doet wat goed is in Gods ogen. Jeremia 34:12-15 *Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia van de HEERE: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Ik heb een verbond gesloten met uw vaders, op de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde, uit het slavenhuis, en zei: Na verloop van zeven jaar moet ieder zijn Hebreeuwse broeder die zich aan u verkocht heeft, laten gaan. Als hij u zes jaar gediend heeft, moet u hem vrij van u laten weggaan. Maar uw vaders hebben niet naar Mij geluisterd en hebben hun oor niet geneigd. U hebt zich heden wel bekeerd en gedaan wat recht is in Mijn ogen door ieder voor zijn naaste vrijlating af te kondigen, en u hebt wel een verbond gesloten voor Mijn aangezicht in het huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen.* Eindelijk gaat men doen wat God al zolang heeft voorgeschreven. Nooit heeft het Joodse volk zich veel gelegen laten liggen aan deze regel, maar nu is het inzicht dan toch doorgebroken. De koning laat al zijn Joodse slaven vrij en vraagt van de gegoede klasse in Jeruzalem om zijn voorbeeld te volgen. Ook de gewone mensen die wat ruimer in het de slappe was zaten doen mee. Jeremia 34:8-10 *Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, nadat koning Zedekia een verbond had gesloten met heel het volk dat in Jeruzalem was, om voor hen vrijlating af te kondigen, zodat ieder zijn slaaf, en ieder zijn slavin, die een Hebreëer of Hebreeuwse was, vrij liet weggaan, zodat niemand bij hen meer als slaaf bij een Judeeër, zijn broeder, zou dienen. Al de vorsten en heel het volk die het verbond waren aangegaan, gaven er gehoor aan dat ieder zijn slaaf en ieder zijn slavin vrij zou laten weggaan, zodat zij bij hen niet meer zouden dienen. Zij gehoorzaamden en lieten hen gaan.* De algehele vrijlating van de Joodse slaven verrast de HEERE in positieve zin. Een zwaluw maakt nog geen zomer, maar het heeft er veel van weg dat de vriendelijke toon van de HEERE tegen koning Zedekia bij hem iets positiefs heeft wakker gemaakt. Hij lijkt waarachtig van plan om Gods inzettingen en geboden te gaan houden. Het moet eigenlijk niet meer dan normaal zijn – dat Gods volk zich aan Gods geboden houdt – maar omdat dit zo'n schaars artikel is, lijkt de HEERE extra ingenomen met dit feit.

Sourire, de lachende engel van Reims.

Hiermee is alle positiviteit nog niet eens op, want ook op andere wijze gaf de koning blijk een serieuze kant te hebben. Wat gebeurde er namelijk? Hij heeft de bovenlaag van Jeruzalem en de mensen in goeden doen bij de tempel van de HEERE een plechtige eed laten zweren. Het was niet zomaar een opwelling van de koning. De koning heeft een verbond gesloten met de inwoners van Jeruzalem en dat verbond heeft hij samen met de inwoners bij de tempel voor Gods Aangezicht met een plechtig ja-woord op zich genomen. De koning moet in gedachten teruggegaan zijn naar het moment waarop de HEERE met Abraham het verbond sloot. Het is *de landsbelofte* die de HEERE met Abraham op een vergelijkbare manier sloot als de koning dit verbond laat bekrachtigen. Abraham deelde een rund in twee stukken en de HEERE ging bij wijze van de eed met het uitspreken van de belofte tussen de twee delen door. Genesis 15:17-21 Die vorm koos ook Zedekia voor de verbondssluiting. Hij deelde een dier in twee stukken en liet alle mensen van de stad die Joodse slaven in dienst hadden daartussen doorgaan. Uitleggers menen dat dit een soort van zelfvervloeking is, in die zin dat men op symbolische manier zegt: Met mij mag dit – namelijk in twee stukken gedeeld worden – ook gebeuren als ik mijn woord breek. Zo vat de HEERE het in ieder geval wel op. Jeremia 34:18 *Ik zal de mannen die Mijn verbond hebben overtreden, die de woorden van het verbond dat zij voor Mijn aangezicht gemaakt hadden, niet uitgevoerd hebben, maken als het kalf dat zij in tweeën hebben gesneden en tussen de stukken waarvan zij zijn doorgedaan.*

God is boos

Erst alle Joodse slaven vrijlaten en vervolgens weer in dienst nemen.

Op twee manieren zien we onverwacht een Bijbelse instelling bij de koning en de intentie om te doen wat God zegt. Het is meer dan een intentie. Zij voegden de daad bij het woord. De koning en het rijke deel van de bevolking lieten alle Joodse slaven vrij. Het had de grote ommekeer kunnen worden, ware het niet dat men spijt kreeg en al gauw de hele zaak terugdraaide. De indruk wordt gewekt dat het terughalen van de Joods slaven samenhangt met de terugtrekking van de vijand weg van de poorten van Jeruzalem. We hebben het al eerder tegen elkaar gezegd dat het dienen van andere goden – zoals men in Juda en Jeruzalem gewend was – niet alleen een overtreding is van het eerste en tweede gebod. Het is meer en het is erger omdat de manier van denken – de *mindset* – van de afgodendienaars zo anders is dan bij de dienst aan de HEERE. Bij de afgoden zie je de regel *'do ut des'* in werking treden = *Ik geef opdat gij geeft*. De goden wekken de indruk van *'voor wat hoort wat.'* Wanneer de aanbidder van de afgod iets kostbaars geeft aan zijn god zal hij worden beloond, is de gedachte. Het vervelende is dat men met die afgoden niet alleen erg fout zat maar ook heel fout ging denken en handelen tegenover de HEERE. Men ging de God van Israël ook behandelen alsof hij een afgod was. Men dacht; als we God wat geven, zal Hij ons daarvoor iets teruggeven. Het is best mogelijk dat men de aftocht van de vijand als beloning zag van de algehele vrijlating van Joodse slaven. Die vrijlating was dus niet langer nodig want de vijand was vertrokken. Dus konden ze de Joodse slaven ook wel weer terugnemen. Of dit de feitelijke gedachtegang is geweest is niet helemaal te traceren, maar duidelijk is wel dat wanneer je de HEERE de God van Israël diep wilt grieven je zoiets moet doen; eerst gehoorzamen en vervolgens daar weer mee breken. De boosheid

van God is niet te peilen blijkens de reactie van de HEERE. De koning en het volk van Jeruzalem heeft het nu volkomen verbruid bij God. De vijand die zijn biezen had gepakt – om een aanval van Egypte af te slaan – zal terugkeren en de stad innemen en in de brand zetten. Jeremia 34:19-22 *Ik zal de mannen die Mijn verbond hebben overtreden, die de woorden van het verbond dat zij voor Mijn aangezicht gemaakt hadden, niet uitgevoerd hebben, maken als het kalf dat zij in tweeën hebben gesneden en tussen de stukken waarvan zij zijn doorgedaan, namelijk de vorsten van Juda, de vorsten van Jeruzalem, de hovelingen, de priesters en de hele bevolking van het land, die allen tussen de stukken van het kalf zijn doorgedaan. Ja, Ik zal hen geven in de hand van hun vijanden en in de hand van hen die hen naar het leven staan. Hun dode lichamen zullen de vogels in de lucht en de dieren op de aarde tot voedsel zijn. Ook Zedekia, de koning van Juda, en zijn vorsten zal Ik geven in de hand van hun vijanden en in de hand van hen die hen naar het leven staan, te weten in de hand van het leger van de koning van Babel, dat nu bij u vandaan wegtrekt. Zie, Ik geef bevel, spreekt de HEERE, en Ik zal hen naar deze stad terugbrengen. Zij zullen tegen haar strijden, haar innemen en haar met vuur verbranden. Ik zal van de steden van Juda een woestijn maken, zodat er geen inwoner meer zal zijn.*

Zij zullen tegen haar strijden, haar innemen en haar met vuur verbranden.

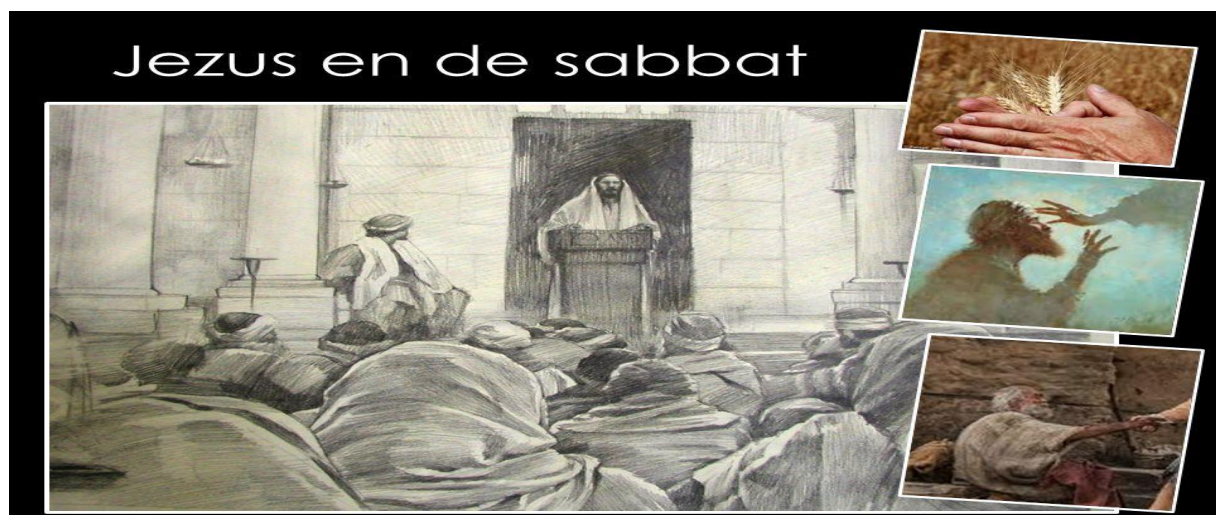

De sabbat, het sabbatsjaar en het jubeljaar.

De sabbat – of beter gezegd ‘het niet houden van de sabbat’ – is voor de HEERE een belangrijk argument geweest om het volk het land – zij het tijdelijk – af te nemen. Dan zou het land namelijk zijn sabbatsrust – dat hem al die tijd onthouden was – terugkrijgen. 2 Kronieken 36:20,21 *En wie overgebleven was van het zwaard, voerde hij weg naar Babel, en zij werden hem en zijn zonen tot slaven, tot het koninkrijk van Perzië ging regeren, om het woord van de HEERE, bij monde van Jeremia gesproken, te vervullen, totdat het land behagen zou scheppen in zijn sabbatsjaren. Het rustte al de dagen van de verwoesting, totdat de zeventig jaar vervuld waren.* De profeten Jesaja en Ezechiël maar ook Jeremia besteden ruime aandacht aan het belang van de handhaving van de sabbat. In Jeremia 17:21-22 *Zo zegt de HEERE: Wacht u er omwille van uw leven voor om op de sabbatdag een last te dragen en die door de poorten van Jeruzalem binnen te brengen. Ook mag u op de sabbatdag geen last uit uw huizen naar buiten brengen en geen enkel werk mag u doen. U moet de sabbatdag heiligen, zoals Ik uw vaders geboden heb.* Misschien is het deze oude oproep om de sabbat te eerbiedigen die de koning tot de vrijlating van de slaven bracht op een moment toen het er erg donker uitzag voor het volk en de stad Jeruzalem. Het lijkt een laatste strohalm te zijn waaraan men zich vastgreep. Nadat men uit de ballingschap terugkeerde naar het land dat Israël van God in bruikleen had, leek men een ding heel goed te willen doen: de handhaving van de sabbat. Men was hier zo serieus in dat allerlei geboden en regels werden ingevoerd om de sabbat maar te beschermen. Men noemt dit wel *de omheining van de wet*. Zoals een balkon werd voorzien van een hek om ongelukken te voorkomen, zo werd er ook om de wet een soort van omheining van allerlei regeltjes gebouwd, zodat de wet maar niet zou worden overtreden. Voorbeeld: Er was op een goede km afstand van de Jeruzalem een steen die aangaf tot waar men op een sabbatdag maximaal mocht lopen; de zogenaamde sabbatsreis. Het is niet alleen interessant, maar ook belangwekkend om eens van wat dichterbij te bekijken hoe de Heere Jezus met de sabbat omgaat.

De Heere Jezus en de sabbat.

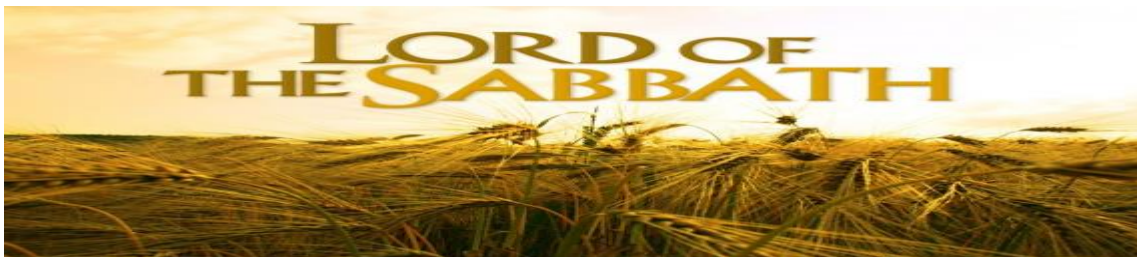
Het ziet er inderdaad naar uit dat de Joodse gemeenschap zich na de ballingschap voorgenomen heeft het beter te doen dan de mensen van vóór de ballingschap. Dat zou kunnen blijken uit de opstelling van de Joden in de tijd van Jezus. Misschien moeten we iets preciezer zijn en het hebben over de Farizeeën en Schriftgeleerden van de Farizeeën. Het valt op dat de Heere Jezus, de Zoon van God, genuanceerd is waar het gaat om de heiliging van de sabbatdag. Terwijl de Farizeeën kennelijk een strikte onderhouding van de sabbat voorstaan, wil de Heere nog weleens van een uitzondering op de regel weten. Wel ging de Heere Jezus volgens Zijn gewoonte op de sabbat naar de synagoge. Lucas 4:16 *En Hij kwam in Nazareth, waar Hij opgevoed was, en ging naar Zijn gewoonte op de dag van de sabbat naar de synagoge, en Hij stond op om te lezen.* Ook de apostel Paulus kende die gewoonte. Handelingen 17:2 *En Paulus ging naar zijn gewoonte bij hen naar binnen en drie sabbatten lang ging hij met hen in gesprek vanuit de Schriften.* Bij de Heere Jezus en ook de apostel Paulus is het bezoek aan de synagoge aan de ene kant 'kerk' en aan de andere kant 'werk', omdat zij de Joodse gemeenschap in het hart kijken op de plaats waar de Schriften opengaan. Zo is van Paulus bekend dat hij in discussie gaat met de Joodse gemeenschap naar aanleiding van de Schriften. De Heere Jezus past bij de lezing in de synagoge een bepaald Bijbelgedeelte uit Jesaja toe op zichzelf als Hij zegt dat 'op datzelfde moment die woorden uit de Bijbel in vervulling zijn gegaan'. Lucas 4:17-21 *En aan Hem werd het boek van de profeet Jesaja gegeven, en toen Hij het boek opengedaan had, vond Hij de plaats waar geschreven stond: De Geest van de Heere is op Mij, omdat Hij Mij gezalfd heeft; Hij heeft Mij gezonden om aan armen het Evangelie te verkondigen, om te genezen wie gebroken van hart zijn, om aan gevangenen vrijlating te prediken en aan blinden het gezichtsvermogen, om verslagenen weg te zenden in vrijheid, om het jaar van het welbehagen van de Heere te prediken. En toen Hij het boek dichtgedaan en aan de dienaar teruggegeven had, ging Hij zitten, en de ogen van allen in de synagoge waren op Hem gevestigd. Hij begon tegen hen te zeggen: Heden is deze Schrift in uw oren in vervulling gegaan.* In beide gevallen zit er licht tussen de plaats waar de synagogegemeenschap staat en waar de Heere en Zijn apostel de Joodse gemeenschap willen hebben. Er is veel weerstand tegen de nieuwe inzichten. Het is ook een kwestie van vertrouwen en van gezag. 'Waar heeft' tie het van', zeggen ze in Jezus' woonplaats. En 'wie denkt hij wel niet dat hij is? Hij is toch maar gewoon een timmermanszoon?!' Lucas 4:22 *En zij betuigden Hem allen hun instemming en verwonderden zich over de woorden van genade die uit Zijn mond kwamen, en zij zeiden: Is Hij niet de Zoon van Jozef?* De Heere laat merken dat de afwijzende reactie van de mensen in Nazareth Hem ook weer niet verbaast, omdat een profeet normaal niet welkom is in zijn eigen vaderstad. Lucas 4:24 *Hij zei: Voorwaar, Ik zeg u dat geen profeet welgevallig is in zijn vaderstad.*

Voor Jezus is de sabbat de aangewezen dag voor genezing en herstel.

Het is niet onbelangrijk om te weten hoe de Heere Jezus met de sabbat omgaat. Hij is de Zoon van God. Hij is God. Zijn woord en Zijn daad is gezaghebbend. En wat blijkt? De Heere Jezus erkent zeker *de regel* van de sabbat als vijfde gebod, maar maakt ook ruimte voor *de uitzondering op die regel*. Men kan moeite hebben met deze keuze. Het is een ervaringsfeit dat men de neiging heeft om van de uitzondering een nieuwe regel te maken. Deze neiging zou mensen kunnen overhalen om dan maar beter geen uitzonderingen toe te passen. Maar goed, hoe menselijk deze neiging wellicht ook is, we vinden de Heere niet aan onze kant. De Heere kent de regel waaraan Hij Zich houdt, maar toch ook de uitzondering, al roept dat veel weerstand op. Laat Paulus zich nog voorstaan op de regel dat hij *de Joden een Jood en de Grieken een Griek* wil zijn – 1 Korintiërs 9:20 – de Heere Jezus lijkt totaal geen boodschap te hebben aan de mores van zijn tijd. Er is één Bijbelse uitzondering die de Farizeeën ook toestaan en dat is wanneer een dier op de sabbat in de put valt. Dan mag dat dier gered worden. Met andere woorden: Wanneer er levens mee gemoeid zijn – geldt dat voor het dier dan zeker voor de mens – dan mag er ingegrepen worden, maar dan moet er wel sprake zijn van een noodsituatie. Die noodsituatie is er niet als Jezus in de synagoge geconfronteerd wordt met een man die een verlamde arm heeft. Marcus 3:1-6 *En Hij kwam opnieuw in de synagoge; en er was daar iemand die een verschrompelde hand had. En ze letten scherp op Hem om te zien of Hij hem op de sabbat genezen zou, opdat zij Hem zouden kunnen beschuldigen. En Hij zei tegen de man die de verschrompelde hand had: Sta op en ga in het midden staan. En Hij zei tegen hen: Is het geoorloofd op sabbatdagen goed te doen of kwaad te doen, een mens te behouden of te doden? En zij zwegen. En nadat Hij hen rondom toornig aangekeken had, tegelijk bedroefd over de verharding van hun hart, zei Hij tegen de man: Steek uw hand uit. En hij stak hem uit, en zijn hand werd hersteld, gezond als de andere. 6En toen de Farizeeën weggegaan waren, beraadslaagden zij meteen met de Herodianen tegen Hem hoe zij Hem om zouden kunnen brengen.* De Heere lijkt een zekere voorkeur te hebben voor de dag waarop God zorgt voor de schepping terwijl Zijn volk rust. Met een zeker recht zou je het *de dag van de herschepping* kunnen noemen. Had de HEERE het niet over het jaar van genade? Het lijkt erop dat de jaren waarin de Heere onder Zijn volk werkte door de Heere beleefd zijn als *een jubeljaar*; een jaar van herstel. Een jaar *om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken en aan blinden het herstel van hun zicht, om onderdrukten hun vrijheid te geven, om een genadejaar van de HEERE uit te roepen.* Iemand hoeft echt niet doodziek te zijn om op sabbat toch kans te maken op genezing en herstel dankzij de Heere Jezus. De voorzitter van de synagoge roept op om de genezingen tot de volgende dag uit te stellen. Lucas 13:14 *En het hoofd van de synagoge, die verontwaardigd was dat Jezus op de sabbat genas, antwoordde en zei tegen de menigte: Er zijn zes dagen waarop men moet werken. Kom dan daarop en laat u genezen, maar niet op de dag van de sabbat.* De Heere Jezus vindt het commentaar maar schijnheilig en dan komt hij met de regel dat een dier wel geerd mag worden. Waarom dan een mens niet?

De Mensenzoon is Heere over de sabbat

De Heere Jezus geneest bij voorkeur – zo het lijkt – op de sabbatdag zelf. Jezus vindt dat Hij kinderen van Abraham die onder ziekte gebukt gaan niet in de kou kan laten staan. Lucas 13:16 *En moest dan deze vrouw, die een dochter van Abraham is en die de satan, zie, nu achttien jaar gebonden had, niet*

losgemaakt worden van deze band op de dag van de sabbat. Hoewel het niet overduidelijk is lijkt de Heere toch te denken in termen van schepping en verlossing waarvoor juist de sabbat een uitgelezen dag lijkt. Maar de Heere gaat ook nog wel een stap verder. De situatie doet zich voor wanneer de Heere met de leerlingen door het veld loopt en zij honger krijgen. Met hun hand trekken ze de korrels uit het graan en peuzelen die al lopend en pratend op. De Farizeeën vinden dit 'werk'. Maar Jezus denkt daar duidelijk anders over. Hij is van mening dat je als gelovige op de sabbat echt wel naar voeding mag zoeken als je trek hebt. Marcus 2:23-28 *En het gebeurde dat Hij op een sabbat door de korenvelden ging; en Zijn discipelen begonnen onder het lopen aren te plukken. En de Farizeeën zeiden tegen Hem: Zie, waarom doen zij op de sabbat iets wat niet geoorloofd is? En Hij zei tegen hen: Hebt u nooit gelezen wat David deed toen hij in nood verkeerde, en hij honger had, en zij die bij hem waren? Hoe hij het huis van God binnengegaan is ten tijde van Abjathar, de hogepriester, en de toonbroden gegeten heeft, die niemand mag eten behalve de priesters, en ze ook gegeven heeft aan hen die bij hem waren? En Hij zei tegen hen: De sabbat is gemaakt ter wille van de mens, niet de mens ter wille van de sabbat. Daarom, de Zoon des mensen is Heere, óók van de sabbat.* De Heere vindt dat David nog veel verder ging toen hij met zijn metgezellen toonbroden uit de tempel nuttigde, op het moment dat ze honger hadden. De sabbat is er voor de mens en niet andersom. In beide gevallen over eten waarmee de mens zijn honger stilt. Tenslotte beroept de Heere Zich op Zijn gezag als Mensenzoon. *De Mensenzoon* is Heere over de sabbat. Jezus is Gods Zoon, Die mens is geworden. Hij maakt uit wat goed is en kwaad. Maar goed dat geloven de Joodse leiders niet en juist voorvallen zoals deze dragen eraan bij dat men het gezag van de Heere betwist. Johannes 5:18 *Daarom dan probeerden de Joden des te meer Hem te doden, omdat Hij niet alleen het gebod van de sabbat brak, maar ook zei dat God Zijn eigen Vader was, en daarmee Zichzelf aan God gelijkmaakte.* Volgens de Farizeeën ging de Heere juist tegen God in. Maar wij weten beter. Voor ons is de Heere Jezus, de Mensenzoon. Hij is Heer en Meester van de sabbat. De HEERE is de bedenker van de sabbat. De Heere Jezus gaat ons in Zijn handelswijze met de sabbat voor om te zoeken naar de diepste betekenis – in dit geval – van de sabbat. De sabbat is de dag van *de schepping* en *de verlossing*. Wanneer deze zaken op het spel staan is het zeker geoorloofd ja zelfs een dure plicht om de rust te verbreken en op te treden ten gunste van de redding en het herstel van mens en dier. Wat de Farizeeën doen, heeft veel weg van wat wij wetticisme noemen. Op die manier garanderen ze misschien wel dat het sabbatsgebod overeind blijft, maar brengen ze schade toe aan de essentie van die dag. Het moet voor de gelovige mogelijk zijn om zowel toe te komen aan de diepste betekenis van het gebod en tegelijkertijd het gebod van God te handhaven.

Een dag om goed te doen

Jezus Heer over de sabbat,
Heer van ons leven

De Heere Jezus en Paulus over de sabbat

De apostel Paulus stelt later in een brief dat de sabbat niet langer gehandhaafd hoeft te worden. Colossen 2:16,17 *Laat dus niemand u veroordelen inzake eten of drinken, of op het punt van een feestdag, een nieuwe maan of de sabbatten. Deze zaken zijn een schaduw van de toekomstige dingen, maar het lichaam is van Christus.* Volgens de apostel mag ieder volgens zijn eigen overtuiging leven en moeten we elkaar daarop niet afrekenen. Romeinen 14:8 *De een acht de ene dag boven de andere dag, maar de ander acht al de dagen gelijk. Laat ieder in zijn eigen geest ten volle overtuigd*

zijn. De apostel wekt op die manier onbedoeld de indruk dat de sabbat door de Heere Jezus is opgeheven. Dat is niet juist. Voor de Joods-christelijke gemeenschap is de sabbat de rustdag gebleven. Handelingen 15:21 Want Mozes heeft van oude tijden af in elke stad mensen die hem prediken, want hij wordt elke sabbat in de synagogen voorgelezen. Het is Jakobus, de leider van de christelijke gemeenschap in Jeruzalem, die dit zegt. Hij legt op die manier de vinger op een blijvend verschil tussen de volgelingen van de Heere Jezus uit Israel en de volken. Voor de Joodse gemeenschap – die het Koninkrijk van God binnengaat - lijkt zelfs op de nieuwe aarde de zevende dag als rustdag te worden gehanteerd als een eeuwige inzet van God. Het is het tempelvisioen van Ezechiël die deze richting uitwijst. Ezechiël 46:1 Zo zegt de Heere HEERE: De poort van de binnenste voorhof die naar het oosten gekeerd is, moet op de zes werkdagen gesloten blijven, maar op de sabbatdag geopend worden. Ook op nieuwemaansdag moet hij geopend worden.

